

Половина людей здаються на шляху до своєї мети, тому що їм ніхто не сказав: «Я вірю в тебе, у тебе все вийде!»

Багато батьків, у яких є діти шкільного та дошкільного віку, стикаються з проблемою відсутності мотивації до навчання у дитини. Як же сформувати у школяра бажання вчитися? Як зробити так, щоб у нього не пропадав внутрішній стимул пізнавати нове, незалежно від того, скільки зусиль треба буде для цього докласти? Як сформувати мотивацію до навчання у школяра, який вважає, що вчитися в школі нудно? У цій статті спробую розкрити тему, що таке мотивація, чому відбувається її зниження і втрата у школярів, як формується і працює мотивація до навчання, і що ви можете зробити, щоб дитина почала відчувати задоволення від процесу навчання і підвищила успішність у школі.

Одна з основних проблем сучасної педагогіки – відсутність бажання та інтересу дітей вчитися, отримувати знання. В одних дітей мотивація у до навчального процесу зникає, не встигнувши з'явитися, в інших – з різних причин втрачається з часом. Чому це відбувається, хто винен і в чому причини давайте розберемося разом. В інтернеті, та й книжкових магазинах є велика різноманітність видань на цю тему, та й у кожного батька є своя думка з цього приводу. Однак питання залишається актуальним і донині в багатьох сім'ях. Деякі батьки пропонують ставити в приклад сьогоднішніх успішних людей, олігархів, лякають роботою двірником і вантажником, а хтось упевнений, що інтерес дитини до навчання залежить від вчителів і психологів, тим самим перекладаючи з себе відповідальність на плечі школи. Інші ж пропонують радикальні способи вирішення цього питання: карати за погані оцінки, позбавляти комп'ютера, планшетів, телефону, прогулянок, спілкування з друзями за кожну оцінку нижче 4, серед таких батьків зустрічаються і ті, хто вдається до старих перевірених методів, як ремінь і качалка.

Виправданість таких методів формування мотивації до навчання у школяра ми зараз розбирати не будемо. Думок багато, і як говоритися кожен має право на цю думку. Але мета даної статті запропонувати всім батькам поглянути на питання мотивації до навчання у школяра з інших сторін.

Мотивація з точки зору науки.

Для початку розберемо витоки походження терміна «**мотивація**». Походить це слово від англійського «move» – «рухати». Іншими словами, мотивація – це те, що рухає людиною, змушує її із завзятістю і наполегливістю виконувати те чи інше завдання і йти до поставленої мети. Мотивована людина легко досягає інтелектуальних, спортивних та творчих успіхів.

Мотивація до навчання запрограмована в нас від природи: отримане знання або заволодіння новим вмінням винагороджується виплеском

гормонів щастя. Навчання можна навіть перетворити в одержимість, тому дуже важлива правильне дозування стимуляції. Якщо дитина не знає точно, чи зможе вона зробити завдання, і, тим не менш, справляється з роботою, ступінь відчуття успіху найвища. І, звичайно ж, мотивація до навчання у школяра стає дуже сильною. А от якщо очікуваної винагороди або похвали не відбувається або пред'являються підвищені вимоги, система підвищення мотивації за допомогою винагороди зникає. Те ж саме відбувається, якщо успіх стає чимось само собою зрозумілим. І в цьому випадку сформувати у школяра бажання вчитися буде практично неможливо.

Напевно, ви помічали це явище у своєї дитини: перший раз, зумівши правильно розкласти картинки, кубики або конструктор він був дуже гордий собою, а на четвертий – п'ятий раз, залишався, абсолютно спокійний. Це і є мотивація до навчання з наукової точки зору. І зароджується вона зовсім не в школі, а набагато раніше – ще в дитячому віці в домашніх умовах. Саме батьки розвивають в дитині бажання осягати нове і формують у нього бажання вчитися. Багато хто з нас при вихованні дітей вибирають різні способи посилення мотивації до пізнання. У кожного з цих способів в залежності від стилю виховання різні результати, в кожному з них є позитивні і негативні сторони але, найголовніше, це стимулює нас батьків до самовдосконалення протягом усього життя.

Підсумком формування мотивації до навчання є шкільна успішність. Але для багатьох школярів та їх батьків час, відведений для виконання домашніх завдань, стає щоденним випробуванням терпіння. Батькам доводиться багато разів закликати дитину сісти за уроки. Замість того щоб робити уроки, учень дивиться у вікно, малює маленьких чоловічків в зошиті або гризе олівець, або його неможливо відірвати від телевізора чи комп'ютера. Батьки втрачають терпіння, і – слово за слово – розгорається скандал. Дитина не отримує задоволення від навчання, перебуваючи під постійним тиском дорослих і, як наслідок, повністю втрачає інтерес і бажання вчитися. Батькам все складніше знаходити аргументи для посилення мотивації до навчання, адже в розумінні дитини з'являється впевненість: школа – це каторга. Подібне відбувається з багатьма дітьми, і справа тут не в нестачі здібностей.

Шкільні успіхи і невдачі – це не показник виключно розумового розвитку та здібностей школяра. Шкільна успішність, скоріше, це сума умінь, навичок, знань і бажання вчитися. Дитині, яка не зацікавлена у навчанні, дуже складно отримати знання та зуміти їх застосувати на практиці. Відсутність мотивації до навчання часто веде до стійкої неуспішності та інтелектуальної пасивності. Неуспішність, в свою чергу, веде до відхилень у поведінці.

Щорічно у більшості учнів прагнення до досягнень у навчанні та мотивація до навчання знижується. Причому якщо раніше в таку категорію дітей потрапляли, в основному, підлітки – у зв'язку з перехідним періодом – то тепер неухильно знижується мотивація до навчання навіть у малюків в початковій школі.

З чого все починається?

Помилка батьків №1.

Батьки вважають, що дитина готова до навчання в школі, тому, що вона багато знає для свого віку. Але інтелектуальна готовність – це не синонім готовності психологічної, яка визначається рівнем розвитку довільної поведінки, тобто умінням дитини підкорятися певним правилам і робити не те, що йому хочеться в даний момент, а те, що робити необхідно. Тут важливо розвивати у дитини вміння долати себе: привчати дитину робити не тільки те, що йому подобається, а й те, що не подобається, але необхідно. І це завдання ще дошкільного віку.

Помилка батьків №2.

Дитину рано віддають в школу. Не можна скидати з рахунків біологічне дозрівання (кістковий і зубний біологічний вік). Біологічно незрілу дитину краще в школу не віддавати, тому що у неї ще не сформована рука. Перевірити чи сформована рука можна наступним чином: попросити дитину ставити крапки в клітини. У нормі дитина проставляє 70 точок за 1 хвилину. Якщо результат нижче, то цілком можливо, що рука ще не закріпилася. Що стосується зубів, до моменту вступу дитини до школи у нього повинні змінитися 4 передніх зуба: 2 внизу і 2 вгорі. Таким чином, біологічна неготовність дитини до школи веде, як правило, до важкої шкільної адаптації (дитина швидко втомлюється і не справляється), а це ймовірність того, що дитина починає тихо ненавидіти школу.

Помилка батьків №3.

Діти не відвідують дитячий садок. Відсутність контакту з однолітками веде до відсутності довільної поведінки, коли дитина змушена, щоб грати з іншими, дотримуватися правил, навіть, якщо йому не дуже хочеться, рахуватися з чужою думкою і бажанням, жити в колективі.

Помилка батьків №4.

Неблагополуччя в сім'ї: дитина, що звикла до високого емоційного негативного напруження під час переживань з приводу своєї сім'ї, як правило, вже просто не реагує на проблеми з приводу навчання і відміток – у неї просто не вистачає на це енергії.

Помилка батьків №5.

Відсутність чіткої організації життя дитини, недотримання режиму дня, бездоглядність в побуті – діти, які організовані крім школи, тобто відвідують

якісь цікаві для них заняття, як правило, незважаючи на навантаження, більш мотивовані до навчання.

Помилка батьків №6.

Порушення єдності вимог до дитини з боку батьків (завжди є лазівка для дитини щоб щось зробити не так, як треба, «зіштовхнути батьків лобами», поскаржитися бабусі і дідусеві на батьків)

Помилка батьків №7.

Неправильні методи виховання: придушення особистості, погрози, фізичні покарання або, навпаки, надмірна опіка.

Помилка батьків №8.

Завищені вимоги без урахування об'єктивних можливостей дитини; розсуд злого умислу, ліні, в той час, як можуть бути об'єктивні причини для цих проявів (соматичне стан, психологічні особливості, особливості розумового розвитку та ін.)

Помилка батьків №9.

«Вбивання» мотивації до навчання шляхом висміювання, некоректних висловлювань, порівняння з іншими дітьми, «загін» дитини в ситуацію неуспіху, невдачі та інше. Проектування своїх очікувань на доньку чи сина – це, напевно, найпоширеніша помилка батьків, не завжди навіть усвідомлювана.

Помилка батьків №10.

Батьки вірять у те, що діти повинні розділяти інтереси, які були у них в дитинстві, і часом не допускають навіть думки про те, що їх дитині це може бути зовсім не цікаво. Тиск батьків може бути тим сильніше, чим менше їм самим вдалося реалізуватися в цікавлять їх областях.

Формування спонукання до дії. Як це зробити на практиці?

Це означає не просто закласти в голову дитини готову мета і мотиви, а створити такі умови, таку обстановку, в яких йому самому захочеться вчитися.

1) З'ясувати, що є причиною низької мотивації: невміння вчитися або помилки виховного характеру. Дорослі часто говорять дітям про те, що «ти не будеш вчитися – станеш двірником». Така далека перспектива ніяк не впливає на мотивацію до навчання. Дитину цікавить найближча перспектива. Але йому важко, він не справляється. Труднощі у навчанні формують небажання вчитися у тих, кого батьки не привчили їх долати. Як правило, такі діти не люблять вчитися. Причиною відсутності мотивації може бути і минулий невдалий досвід (два рази не вийшло, третій раз не буду і намагатися). Батькам необхідно вчити дитину «не здаватися», а продовжувати прагнути до результату, вірити в себе і свої сили і тоді результат не змусить себе чекати.

2) Застосовувати відповідно до причини корекційні заходи: вчити дитину вчитися, якщо не сформовані навички навчальної діяльності та довільної поведінки, або і виправляти свої виховні помилки, а для початку їх необхідно просто побачити і зізнатися собі, що «я роблю щось не так».

3) В процесі навчання, поки у дитини не сформована довільність поведінки, для дитини важливо, щоб батьки контролювали процес навчання і враховували індивідуальні особливості дитини: коли йому краще сісти за уроки, які уроки робити в першу чергу, коли робити паузи та інше. Взагалі-то вище сказане найбільше підходить для періоду початкової школи, а ще конкретніше для першого класу. Але, якщо і в середній школі дитина не сформувала у себе навички навчальної діяльності, то важливо повернутися до першого класу і пройти знову весь шлях формування навчальних навичок, просто це виявиться швидше, ніж у першому класі. Іноді дитина не вміє працювати з текстом – вчить виділяти головну думку, переказувати. Іноді дитина не може сісти за уроки вчасно – привчайте до самоконтролю.

4) Важливо створювати для дитини зону розвитку, а не робити за дитину те, що він може (хоча і з труднощами) зробити сам. Наприклад, не треба показувати, як вирішувати задачу, вирішуючи її замість дитини, а краще створити таку ситуацію, коли хоча б частину завдання дитина робить сама. «Ти старався, молодець. Але ти допустив дві помилки. Знайди їх». Процес більш тривалий, але більш правильний. При цьому, найчастіше така дитина (замість якого завдання виконують батьки) щосили маніпулює батьками, а батьки і не підозрюють про це. («Мама, тільки ти можеш так дохідливо мені пояснити і показати, як вирішувати таке завдання, ніхто інший не може, навіть вчителька» – маніпуляція чистої води).

5) Дуже важливий момент – оцінювання зробленої роботи батьками і вчителем. Батьки можуть оцінити роботу «Молодець, добре!» (Порівнюючи сьгоднішні результати дитини з вчорашніми), а вчитель, порівнявши результати дитини з класом, оцінить це як «погано». Для уникнення таких випадків, важливо мати постійний контакт зі школою і цікавитися вимогами, що пред'являються до учнів. В іншому випадку у свідомості дитини створюється образ ворога – вчителя (батьки хороші – хвалять, вчитель поганий – лає). А це породжує огиду до школи, небажання вчитися.

6) Згідно з результатами досліджень, мотивація успіху (і як наслідок, висока навчальна мотивація) формується у дітей в тих сім'ях, де їм надавали допомогу при підвищенні вимог, ставилися до них з теплотою, любов'ю і розумінням. А в тих сім'ях, де був присутній жорсткий нагляд або байдужість, у дитини формувався не мотив досягнення успіху, а мотив уникнення невдачі, що прямо веде до низької навчальної мотивації.

7) Дуже важливим моментом у навчальній мотивації є адекватна самооцінка дитини. Діти з заниженою самооцінкою недооцінюють свої

можливості і знижують навчальну мотивацію, діти із завищеною самооцінкою адекватно не бачать межі своїх здібностей, не звикли бачити і визнавати своїх помилок. Тому, дуже важливо – адекватність самооцінки дитини щодо навчального процесу, в тому числі. Важливо пам'ятати, що в житті є багато значимого, крім академічної успішності – можна прожити з середніми знаннями і бути особистістю. Куди гірше, коли немає позитивного самосприйняття – самооцінка занижена, немає почуття впевненості в собі, поваги до себе як до особистості – спробуйте з таким багажем вижити і добитися життєвого успіху.

8) Важливо заохочувати дитину за гарне навчання. Матеріальне заохочення (гроші за гарні оцінки) часто призводить до досягнення цілі будь якими способами. Хоча для американців платити за навчання – явище цілком нормальне, звичне і часто використовується. Але це палиця з двома кінцями: де гарантія, що через якийсь час дитина буде брати в руки книги тільки за гроші. Тому питання матеріального заохочення дітей за гарне навчання – це те питання, яке кожен батько повинен вирішити для себе самотійно. А ось заохочувати дітей за гарне навчання спільними походами (в цирк, на каток, в боулінг) цілком прийнятно, крім того попутно батьками вирішується ще одне важливе завдання: цікаве спілкування зі своєю дитиною, задоволення потреби дитини бути частиною сімейної системи .

9) У справі підвищення інтересу дитини до навчального процесу дуже важливий контакт з дитиною і довірча атмосфера. Важливо пояснити дитині, що процес формування вміння вчитися процес тривалий, але необхідний. Для підлітка важливо «Не пиляти», не карати, чи не обіцяти нагород. Потрібен контроль – допомога, а не контроль-тиск. Для підлітка важливо піднімати тему професійного визначення.

10) Не очікуйте негайних успіхів – зніміть з цього приводу «рожеві окуляри». Можуть бути падіння, «топтання» на місці. Але якщо ви будете послідовно і систематично працювати над питанням підвищення навчальної мотивації своєї дитини, то неодмінно буде зліт.

Ця стаття є яскравим прикладом того на скільки важлива є мотивація у житті дитини і як вона потім впливає на все подальше життя. І яку важливу роль відіграють саме батьки у вихованні саме цієї якості. Тож все в наших руках. Сподіваюсь, що вам було цікаво.